

Vančo Boškov — Jasna Šamlić

TURSKI DOKUMENTI O SLOVENAČKOM ROBLJU U SARAJEVU U 16. VIJEKU

U proučavanjima slovenačko-turskih odnosa koji, u stvari, nastaju kao rezultat turskih upada u slovenačke zemlje ističe se činjenica da su Turci prilikom ovih provala odvodili sa sobom zarobljeno stanovništvo. Osim konstatacije da su ovi zarobljenici završavali na trgovima za roblje širom Balkana, za sada nema nikakvih podataka o njihovoj daljoj sudbini.¹

U prilici smo da objavimo pet turskih dokumenata o slovenačkom roblju pred sarajevskim kadijom sredinom² 16. v., kao prilog, ne samo problemu slovenačko-turskih veza, nego i problemu ropstva u našim zemljama koji u jugoslovenskoj istoriografiji još nije dovoljno ispitan.³

Dokumenti se nalaze u dva jedina sidžila sarajevskog kadije iz 16. v. (br. 129 i br. 2) koja se čuvaju u Gazi Husrevbegovoj biblioteci u Sarajevu. Četiri dokumenta su registrovana u sidžilu br. 129 koji se odnosi na godine 964/5.H.(1556—1558) i jedan dokument u sidžilu br. 2 koji obuhvata godine 972/3.H.(1564—1566). Pored dokumenata o slovenačkom roblju, u ova dva sidžila se susreću i dokumenti o robovima hrvatskog, madžarskog, albanskog i crnačkog porijekla.⁴ Nije isključeno da se i u sidžilima iz 17. v., koji su brojniji, nađu dokumenti o ovom problemu, kao što se i u Sloveniji javlja tursko roblje u ovom vijeku.

Porijeklo robova iz slovenačkih krajeva označeno je izrazom *üsloveniyyet ül-aşl, isloveniyyet ül-aşl i işloveniyyet ül-aşl* za robinju, i *üsloveniyy ül-aşl* za roba, što u prevodu znači »slovenačkog porijekla«.⁵

Tri od pet dokumenata (br. 1, 3 i 4), koje donosimo hronološkim redom, u latinskoj transkripciji i srpskohrvatskom prevodu sa faksimilom, imaju svoj datum. Dokumenti br. 2 i 5 su bez datuma, ali njihovo datiranje omogućuju datumi prethodnih i narednih dokumenata u sidžilu.⁶ Na osnovu tih datuma dokument br. 2 je datiran sa: mjeseca zilhidždže 964. — 25. 9.—23. 10. 1557. godine, a dokument br. 5 sa: mjeseca ševvala 973. — 21. 4.—19. 5. 1566. godine. Prema tome, četiri dokumenta potiču iz 1557. i jedan iz 1566. godine.

¹ Ignacij Voje, Naseljevanje turskih zarobljenika u slovenačkim zemljama u 16. i 17. veku. Jugoslovenski istorijski časopis 4, 1969, str. 38—47.

² Danilo Klen, Pokrštavanje »turske djece« u Rijeci u 16. i 17. stoljeću. Historijski zbornik — Sidakov zbornik XXIX—XXX, (1976—1977, Zagreb), str. 204. Najvažnije turske izvore o ovom problemu, koliko je nama poznato, predstavljaju protokoli kadija (sidžili, Kadiamtsprotokollbücher), u kojima je registrovan ne malo broj dokumenata o roblju, različitog etničkog porijekla. Protokoli sofiskog kadije su u tom pogledu veoma ilustrativni. Tu je zastupljeno roblje srpskog, hrvatskog, madžarskog, nje-mačkog, vlaškog, ruskog, kurdskog i crnačkog porijekla. (Duda-Galabov, Die Protokollbücher des Kadiamtes Sofia. München 1960, indeks na str. 454.) I u sidžilima bitoljskog kadije iz 17. v. takođe ima dokumenata o roblju. (Turški dokumenti za istoriju na makedonskiot narod. Serija prva, tom I, Skopje 1963, indeks na str. 165; tom II, indeks na str. 196; tom IV, dok. br. 149 sa napomenom.)

³ O dokumentima za hrvatsko roblje vidi: Muhamed Mujić, Robovi iz Hrvatske pred sarajevskim sudom u 16. vijeku. Otkrića III, 4 (1956, Zagreb), str. 308—310.

⁴ Dugi vokal »u« u dva slučaja pisan je slovima elif i vav. U drugim slučajevima na početku stoji protetični elif.

⁵ Vančo Boškov, Turski dokumenti za istorijata na makedonskiot narod. Serija prva, tom II, Skopje 1966, str. VII.

Svi ovi dokumenti spadaju u kategoriju *āzād-nāme* ili *“itk-nāme*, tj. u dokumente o oslobođanju od ropstva, i to četiri dokumenta o oslobođanju robinja i jedan o oslobođanju roba (dok. br. 3).⁶

Imena robova — Fatime kćerka Abdullaха (br. 1), Nefise kćerka Abdullaха (br. 2), Mustafa sin Abdullaха (br. 3) — pokazuju da su prilikom oslobođanja robovi bili islamizovani.⁷ Imena druge dvije robinje — Dora kćerka Abdullaха (br. 4) i Ana kćerka Andreja (br. 5) — svjedoče da su one zadržale još uvijek svoju staru vjeru. Neuobičajeno djeluje ime Abdullaх (Božji rob) kao patronim hrišćanske robinje Dore, jer se ovo ime u tom svojstvu upotrebljavalo isključivo kod tek islamizovanih lica. U ovom, kao i u drugim ovakvim slučajevima, patronim Abdullaх je upotrebljen svakako kao »Blanket-name«.⁸

Nekoliko riječi i o modalitetima oslobođanja ovih robova. U dva slučaja same robinje, Fatime (br. 1) i Dora (br. 4) pokreću parnicu za njihovo oslobođanje. Prva to čini nakon smrti svog gospodara, kome je ranije rodila sina koji je umro. Robinja Dora je već jednom bila oslobođena, što dokazuje izvodom iz protokola kadije Broda, ali se ponovo našla u ropstvu kod sarajevskog imama Ibrahima b. Karadeza. Sada, nakon što je rodila dijetu ranijeg gospodara, traži da bude oslobođena ropstva. Ovaj drugi slučaj pokazuje još i to da su robovi mijenjali gospodare, do čega je moglo doći njihovom preprodajom ili poklonom.

U ostala tri slučaja oslobođanje se vrši od strane gospodara kao izraz dobroćinstva za »ljubav božju« (*hīsbeṭen lillah*), jer se po šerijatu ovakav akt smatra bogougodnim djelom, kojim vjernik zavređuje sebi milost na onom svijetu. Osim toga šerijat nije dozvoljavao da musliman bude rob.⁹ U jednom od ova tri slučaja (br. 5), pada u oči da se robinja Ana, hćerka Andreje, oslobođa 40 dana prije određenog roka od sedam mjeseci, što se može shvatiti jedino kao izraz dobre volje njene vlasnice i kao nagrada za dobro ponašanje.

Prilog: turski tekst i prevod dokumenata

1

10.—19. maja 1557. godine

Oslobađa se ropstva Fatime, kćerka Abdullaха, robinja pokojnog hadži Derviš Alije iz Sarajeva, na osnovu tužbe koju ona pokreće.¹⁰

Vech-i taħrīr-i sicil budur ki nefs-i Sarayda Iskender Kethudā cāmī mahalle-sinde fevt olan hāc Derviš Alī bin Dāvud nām müteveffānin işbu orta boylu 2/ ak beñizlū açık қaşlu şehlā gözlü үsloveniyet ül-aşl Fātīme bint-i 'Abdullah nām cariyesi meclis-i şer'a gelüb müteveffāyi¹¹ eytām-i saġırlerine 3) muħtar

⁶ Najraniji poznati dokument o oslobođanju od ropstva kod Turaka pripada sultanu Muratu II. (1421—1451) iz godine 1444., pisani na arapskom jeziku. (Halil Inalcık, Fatih Devri Üzerinde Tektikler ve Vesikalalar I. Ankara 1954, str. 215—217.) O diplomatskom aspektu ovih dokumenata vidi: Karl Jahn, Türkische Freilassungserklärungen des 18. Jahrhunderts (1702—1776). Neapel 1963. (Citirano prema: Josef Matuz, Zur osmanischen Diplomatik. Orientalistische Literaturzeitung 70. Jahrgang 1975, Nr 2, str. 126 sa napomenom br. 6.)

⁷ I. Vije kaže da su zarobljeni muslimani bili prinuđeni da prime hrišćansku vjeru, o čemu svjedoče brojna krštenja turskih zarobljenika. (Op. cit., str. 42.)

⁸ Duda-Galabov, op. cit., str. 209, dok. br. 750: Mara kćerka Abdullaха, str. 211, dok. br. 755: Angelina kćerka Abdullaха. Najstariji sudski dokument u Hilandaru na Svetoj Gori jeste jedno azad-name iz 1464. g., kome se izvjesna Ėvdoka kćerka Abdullaха, bosanskog porijekla oslobođa ropstva. (Vančo Boškov, Dokumenti sultana Bajazita II u Hilandaru na Svetoj Gori. Hilendarski zbornik 5 (Beograd, u štampi), napomena br. 2.) Isključujemo mogućnost da ime Dora, napisano slovima ja, vav, ra, ha-resmiye, čitamo kao muslimansko žensko ime Dura od Durriye, koje se piše sa slovom dal.

⁹ O ropstvu u islamu v. Abd — Encyclopédie de l'islam² I 25—41; Islam Ansiklopedisi I 110—114.

¹⁰ Sidžil 129, str. 192, dok. br. 2.

¹¹ Ovdje nije potrebno arapsko slovo ye.

vaşları olan 'Alī Bālī bin Hasan Çelebi ve kebir şulbi oğlu Ibrāhīm ve şulbiyye kızı Zāhide tarafından vekālet¹² şabit olan Fażlullah bin 4) Pir Ahmed Çelebi nâm kimesne müvâcehelerinde eyitdi ki muteveffâ-i mezbür efendim hâc Dervîş 'Alîden veledim olmuşdur diyü umm-i veledinün da'vâ sin 5) itdikde gibb ül-inkâr ve 'akîb ül-istişhâd 'udûl-i müselmînden Şûfi Hüseyin bin Himmet ve Hasan bin 'Abdullah el-mâ'ezzin nâm kimesneler edâ-i şehâdet-i 6) şer'iyye klub eyitdiler ki sâbilâda mezbûr Dervîş 'Alî'nin hâl-i hayatında ve kemâl-i şîhhâtında bir sağır veled fevt olub meyyitine vâlid ve ömrinde(?) muteveffâ-i 7) sağır benüm şulbi oğlumdur memlüke câriyem müddîyye-i mezbûre Fâtimeden mûtevelliddir. Mezbûre umm-i veledümdür diyü ikâr eyledi şâhidleriz şehâdet dahî 8) ideriz didiklerinde ba'd et-tezkiye eş-şer'i yye ve -t-tâhlîf el-âdî şehâdetleri hâyyîz-i kabûlde väki olub mezbûre Fâtimenin hûrriyyetine hûkm olunduğandan şonra 9) mâ cerâ bi-t-âaleb tescil olundı hûrrire fi evâsīt-i receb el-mûrecceb sene 964.

10) Şühûd ül-hâl: Mahmud bin 'Abdullah İliyas ve 'Alaeddin ȳalîfe bin Huseyn, el-imâm, ve Dervîş dede bin 'Abdullah ve Kara 'Ali bin 'Abdullah ve Ahmed bin 'Abdullah ve Peri bin İliyas ve Huseyn bin Mehmed ve Oruc bin Kâsim.

وَصَّلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبَغْشُ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي سَرْجَنْ فَوْزَتْ لِعَصَمَهُ فِي رَوْسَ عَلَيْهِ بَرَزَ وَدَهُ مَنْتَرْ شَبَّوْرَهُ بُورَهُ بُولَهُ
أَوْ بُوكَلُوْرَهُ حَقَّا شُوْشَهُ كَوْزَلُوْ مُونَسَهُ كَهَهُ فَاطَّهُ بَنَهُ عَدَنَهُ نَهَهُ كَلُوكَهُ دَهَسَهُ قَلَهُ كَلُوكَهُ مُنَفَّهُ
حَسَهُ دَهَسَهُ لِعَصَمَهُ عَلَيْهِ بَرَزَ جَهُنَّمَ وَجَهُنَّمَ وَجَهُنَّمَ وَجَهُنَّمَ وَجَهُنَّمَ وَجَهُنَّمَ
بَرَزَ جَهُنَّمَ كَمَهُ اَوْلَاهِهِ رَنَجَ لِيَتِيمَهُ اَتَوْفَيَهُ بَزَبَرَلَهُمَّهُ خَاهَهُ وَرَوْسَ عَلِيَّهُهُ وَلَهُهُ بُوكَلُهُ بُولَهُ
اَنْتَرَهُ عَلَيْهِ بَنَهُ كَهَهُ كَلُوكَهُ اَعَدَهُ كَلُوكَهُ صَوَّهُ كَهَهُ كَلُوكَهُ وَهَمَرَهُ عَلَيْهِهِ الْكَلُوكَهُ نَاجَهُهُ لَهُ دَهَسَهُ
كَرَكَهُ قَهُورَهُ اَسَهُهُ كَهَهُ سَاعَنَهُ بَقَهُورَهُ وَرَوْسَ عَلِيَّهُهُ وَلَهُهُ بُوكَلُهُ بُولَهُ
صَفَّيَهُ بَنَهُ كَهَهُ وَعَلَوَهُهُ بَنَهُ كَلُوكَهُ جَاهِهِ مَرَعَهُ دَوْنَهُ فَاطَّهُهُ وَهَمَرَهُ وَرَوْسَهُ دَوْنَهُ عَنَهُهُ وَقَهُ
اَيَّرَهُ وَبَرَزَ كَلُوكَهُ صَدَلَهُ كَهَهُ لَاشَعَّهُهُ وَلَالْجَيَّهُهُ الْعَارِشُهُ شَهَادَتَهُ حَمَرَهُ بَلَوَهُ وَلَعَقَهُ اَوْفَهُ وَوَحَهُ فَاطَّهُهُ قَوْتَهُ حَمَرَهُ
عَلَيْهِ بَنَهُ كَهَهُ سَعَدَهُ بَلَوَهُ وَلَوَهُ طَرَفَهُ حَمَرَهُ ٩٤

Prevod:

Uzrok pisanja dokumenta je sljedeći: U serijatski sud je došla ova, slovenačkog porijekla, robinja po imenu Fatime, kćerka Abdullaha, srednjeg rasta, bijelog lica, rastavljenih obrva, plavih očiju, (robinja) pokojnog hadži Derviša Ali b. Davuda koji je umro u mahali Iskender Čehaja u samom Sarajevu. U prisustvu Ali Bali b. Hasan Çelebije, izabranog tutora nepunoljetnoj djeci pokojnika, i Fazlullah b. Pir Ahmed Çelebije sa utvrđenim punomoćtvom (datim) od strane njegovih (pokojnikovih) punoljetnih i rođenih sina Ibrahima i kćerke Zahide izjavila je: »Imala sam dijete od pokojnog pomenutog mog gospodara hadži Derviš Alije.« Kada je majka njegovog djeteta pokrenula parnicu, nakon negiranja i traženja svjedoka, posvjedočili su zakonski ispravno pravedni muslimani Sufi Husein b. Himmet i Hasan b. Abdullah, mujezin: »Ranije, još dok je pomenuti Derviš Ali bio živ i zdrav umrl mu je jedno maloljetno dijete. On je izjavio: »Otac sam umrlom i pokojni maloljetnik je moji rođeni sin. Rodila ga je moja robinja Fatime

¹² Treba: vekâleti.

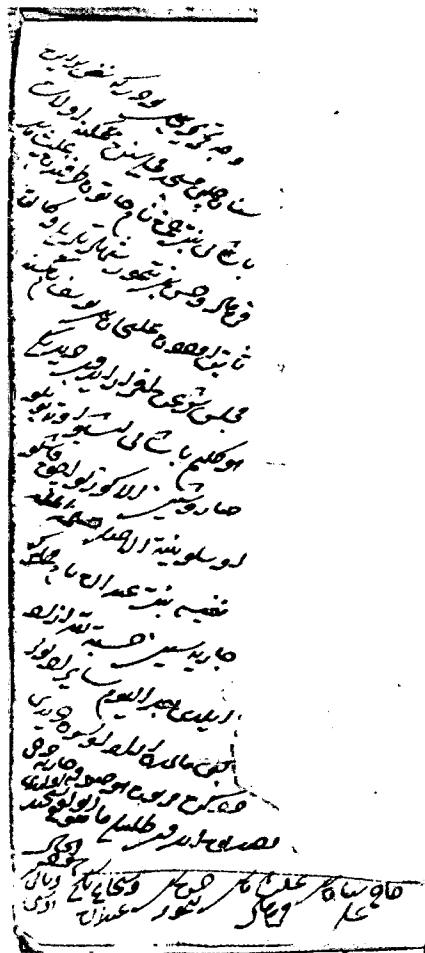
(spomenuta tužiteljica).¹³ Spomenuta je majka mog djeteta.« Svjedoci smo i svjedočimo za to.« Nakon što je njihovo svjedočenje razmatrano i prihvaćeno i nakon što je spomenutoj Fatimi dosuđeno oslobođenje, ono što se desilo, na zahtjev, registrirano je u sidžil. Napisano u drugoj dekadi časnog redžepa godine 964. (10.—19. 5. 1557).

Svjedoci čina: Mahmud b. Abdullah Ilijas, i Alaeddin halife b. Husein, imam, i Derviš dede b. Abdullah, i Kara Ali b. Abdullah, i Ahmed b. Abdullah, i Peri b. Ilijas, i Husein b. Mehmed, i Orudž b. Kasim.

2

Mjeseca zilhidžda 964. godine — 25. 9.—23. 10. 1557.

Gospoda Bašaji, kćerka Hamze, iz Sarajeva oslobađa svoju robinju Nefise, kćerku Abdullaha, slovenačkog porijekla.¹⁴

Vech-i tahrīr-i sicil budur ki nefs-i Sarayda 2) Sinān Çelebi meşcid¹⁵ maḥallesinde mütemekkine olan 3) Başayı(?) bint-i Hamza nâm hatun tarafından 'Alişan bin Ferhād ve Hasan bin Timur şehadetleriyle vekāleti 5) şabit olan 'Alīhān bin Yūsuf nâm kimesne 6) meclis-i şer'da ikrār idüb didi ki 7) müvekkilem Başayı(?) işbu orta boylu 8) şaruşın elā gözlü açık kaşlu 9) üsloveniyyet ül-aşl müslimet ül-mille 10) Neffise bint-i 'Abdullah nâm memlüke 11) cāriyesin hisbeten lillah āzād 12) eyledi ba'd el-yevm sa'ir ahrār lar 13) gibi mālimden āzād olsun didi 14) didikde mezbüre mevsufe cāriye dahı 15) taşdik idüb şalebiyle mā hüve-l-vāki 'tescīl olundı.

16) Şuhud ül-hāl: Hāc Sinān bin 'Alī, 'Alişan bin Ferhād, Hasan bin Timur, ve Şuca' Bālī bin 'Abdullah ve Bālī bin Mūsa.

Prevod:

Uzrok pisanja dokumenta je sljedeći: Alihan b. Jusuf čija je punomoć, data od strane gospođe Bašaji, kćerke Hamze, stanovnice mahale Sinan Çelebi mesžidida, potvrđena svjedočenjem Ferhada i Hasana b. Timur, izjavio je pred šerijatskim sudom: »Moja opunomoćiteljka Bašaji oslobađa za ljubav božju ovu svoju robinju srednjeg rasta, plave kose, plavih očiju, rastavljenih obrva, slovenačkog porijekla, muslimanskog naroda po imenu Nefise kćerka Abdullaha. Od danas neka bude slobodna od mog imetka, poput

¹³ Riječi u zagradi ne pripadaju, naravno, izjavi pokojnika i treba ih shvatiti samo sa jednog diplomatickog aspekta kao način sastavljanja ovakvih dokumenata.

¹⁴ Sidžil 129, str. 317, dok. br. 3.

¹⁵ Pravilnije: mescidi.

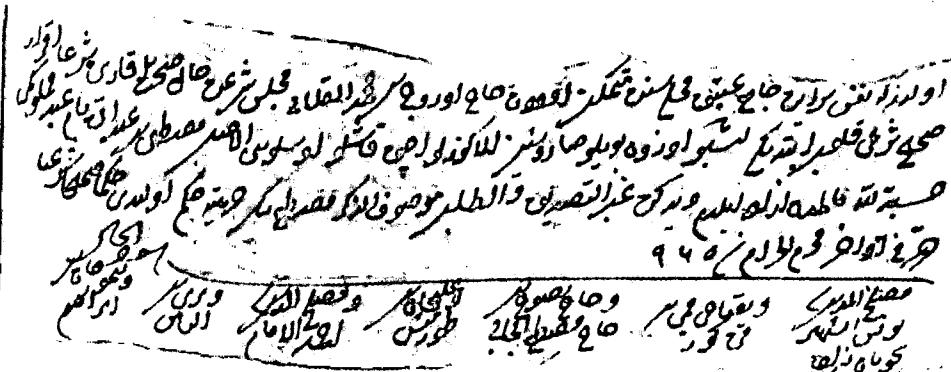
ostalih slobodnih (ljudi).« Nakon što je pomenuta opisana robinja potvrdila, na njen zahtjev je registrovano u sidžil ono što se desilo.

Svjedoci čina: Hadži b. Ali, Ališan b. Ferhat, i Hasan b. Timur, i Šudža Bali b. Abdulla i Bali b. Musa.

3

Treća dekada muharrema 965. — 13.—22. 11. 1557.

Hadži Orudž iz Sarajeva oslobađa svog roba Mustafu, sina Abdullahe, slovenačkog porijekla.¹⁶

Oldur ki: Nefs-i Sarayda Câmi'-i 'atîk mahallesinde mûtemekkin Hâc Oruc bin Mehmed el-şalayı meclis-i şer'da şîhbat ile...¹⁷ şer'ân ikrâr-i 2) şâhîh-i ser'i kılub eyitdi ki isbu uzun boylu saruşın elâ gözlu açık kaşlu üsloveniyi ül-aşl Muştafa bin 'Abdullah nâm 'abd-i memlûküm¹⁸ 3) hisbeten lillah mâlimden âzâd eyledim didikde gibb-et-tasdîk ve-ṭ-tâleb mevşûf uz-zîkr Muştafa 'nın hürriyyetine hûkm olundi hûkmen şâhîhan şer'îyen¹⁹ 4) hurrire fi evâhir-i muḥarrem ül-hârâm sene 965.

5) Şühûd ül-hâl: Muşlihuddîn bin Yûnus eş-şehîr bi-Hübân-zâde, ve taķyaci Memi bin Karagöz, ve hâc Naşuh bin hâc Muştafa, el-câbî, ve 'Alîhân bin Durmuş, ve Muşlihuddîn bin Ahmet, el-imâm, ve Perî bin Iliyâs, ve Timurhân bin İbrâhîm.

Prévod:

Ovo je: Hadži Orudž b. Mehmed, kaladjija, stanovnik mahale Stara džamija u samom Sarajevu, u punom zdravlju i...¹⁷ izjavio je pred serijatskim sudom zakonski ispravno: »Oslobađam za ljubav božju od svog imetka ovog roba visokog stasa, plave kose, plavih očiju, rastavljenih obrva, slovenačkog porijekla, po imenu Mustafa sin Abdullahe.« Nakon potvrđivanja i na zahtjev dosuđeno je da se Mustafa, spomenutog opisa, oslobađa ispravnom sudskom presudom.

Napisano u trećoj dekadi časnog muharrema godine 965. (13.—22. 11. 1557).

Svjedoci čina: Muslihuddin b. Junus, poznat kao Huban-zade; i Memi b. Karadžoz, takjadžija; i hadži Nasuh b. hadži Mustafa, džabija; i Alihan b. Durmuš; i Muslihuddin b. Ahmed, imam; i Peri b. Ilijas; i Timurhan b. Ibrahim.

¹⁶ Sidžil 129, str. 365, dok. br. 2.

¹⁷ Ova riječ je ostala nepročitana.

30. muharrem 965. — 22. 11. 1557. godine.

Dora, kćerka Abdullaha, robinja sarajevskog imama Ibrahima, slovenačkog porijekla, oslobođa se ropstva na njen zahtjev pošto je rodila dijete prethodnog gospodara.¹⁸

د صدر رسم بر قرار اکتوبر ته و بدین عذرخواهی که زن سرمه داشتند همچو خواهی
 اولاد از نفس اید داشتند و در اینین فریبکوز الاما اور بجهت نظر خود بدر ویرک سبلق فرم لولان و عهد
 آن و لذلکه بودند لفظ نهادند نیز با عرض مصطفی و مصلح الایخوند خودی فرم لیگا و مولیخ از عده ایشان
 و مصلح ایشان را بعد از امام شاهزاده باختیار و بخوبی بخواست و بوله با انتکر غریب ته بفرزند خود را لغزد
 — بهتر و بعد قصیم اولاد از اهل اسلام از این اعوان و ته ایشان نمایند این مسیم غصه میخواهند بفرزند خود مصطفی خان و مصلح خان
 خوش و بخوبی و علی یزدی خود و میخواهند این اعوان که کات و خود مصطفی خان و مصلح خان لغزد
 الواقعه بکاظم بر شهید او سنه ته و سی و نهادهم ۹۶۵

مصلح و مصطفی و علی یزدی و مصلح و علی یزدی و مصلح و علی یزدی و مصلح

Vech-i tahrir-i sicil budur ki: İşbu orta boylu bugday enlû çara gözlü şol
 ayağı künbed isloveniyet ül-aşlı Dora bint-i 'Abdullah nâm căriye mevlâsi 2) olan
 nefis-i Saraydan hâc İbrâhîm bin Karagöz el-imâm mûvâcehesinde taqrîr-i da'vâ
 idüb didi ki sâbiķda efendüm olan Yûsuf kethûda³⁾ 3) umm-i veled olub bun-
 dan aķdam Teşne na'ibi olan mevlânâ Muşlihuddîn bin Ahmed huzûrunda Nasûh
 bin Aşlıhan ve Berrâk bin Ahmed ve Hasan bin Hamza 4) ve Muşlihuddîn bin
 Ahmed el-imâm şehâdetiyle sâbit olub hürriyyetime hûkm olunmuşdur diyû iddiâ
 itdikde gîbb el-istiķâd taqrîr-i da'vasına muvâfiķ 5) sâbiķda Brod ķâfisi olan
 mevlânâ 'Alâeddin efendi imâziyle mumzâ şüret-i sicil ibrâz idüb mažmûni dağı
 Muştafa Çelebi bin 6) Hasan voyvoda ve Memi bin Maḥmûd voyvoda et-timâri
 şehâdetleriyle sâbit olmağın kemâ kâne mezbur mevşûfe 'nin 'itkiṇa hûkm olunub
 mā hûve 7) el-vâķi bi-t-tâlab şebt-i sicil olundı hurrire fi selh-i muharrêm el-
 hârâm sene 965.

8) Şuhûd ül-hâl: Maḥmûd bin Çelebi el-mu'ezzin, ve İbrâhîm bin Hîzir et-
 timâri, ve 'Isâ Bâlî bin Naṣûh, ve Inehan bin Karagöz ve Perî bin Iliyas.

Prevod:

Uzrok pisanja dokumenta je sljedeći: Ova robinja slovenačkog porijekla, po imenu Dora kćerka Abdullaha, srednjeg rasta, lica, boje pšenice, crnih očiju, krive lijeve noge, pokrenula je parnicu i u prisustvu njenog gospodara Hadži Ibrahim b. Karadoza, imama, iz samog Sarajeva, izjavila je: »Postala sam majka djeteta Jusufa Čehaje, mog raniјeg gospodara. Raniјe mi je, u prisustvu mevlâne Muslihuddina b. Ahmeda, naiba (zamjenika kadije) Tešnja dosuđena sloboda koja je potvrđena sa svjedočenjem Nasuha b. Aslihana, Berraka b. Ahmeda, Hasana b. Hamze i Muslihuddina b. Ahmeda, imama.« Kada je zatražen dokaz shodan nje-

¹⁸ Sidžil 129, str. 366, dok. br. 2.

noj izjavi, pokazala je prepis iz sidžila sa potpisom mevlane Alaeddina b. Efendi, bivšeg kadije Broda. Pošto su njegov sadržaj svjedočenjem potvrdili i Mustafa Čelebi b. Hasan, vojvoda, i Memi b. Mahmud, vojvoda, sopstvenik timara, dosuđeno je da se pomenuta opisana Dora oslobođa, kao što je i bila. Ono što se desilo, registrovano je u sidžil na zahtjev. Napisano posljednjeg dana časnog muharrema godine 965.¹⁹ (22. 11. 1557).²⁰

Svjedoci čina: Mahmud b. Čelebi, mujezin, i Ibrahim b. Hizir, timarnik, i Isa Bali b. Nasuh, i Inehan b. Karagjoz i Peri b. Ilijas.

5

Mjeseca ševvala 973. H. — 21. 4.—19. 5. 1566.

Ajša, kćerka Alaeddina, iz Sarajeva oslobođa svoju robinju Anu, kćerku Andreja, slovenačkog porijekla, 40 dana prije isteka vremenskog roka od sedam mjeseci.¹⁹

بۇ وکیفیت میانه نہیں بزرگی داشت، فیض روده اختراع ایمیر چوڑو زور و خاص بست علیا الامیر مصطفی دلخواه بیانی خاتمه
او زوجه اوله زن کی خانه از نہاد مساجد جو بینی اوزان و سکرمانی در وینک دعوایش موافق دلخواه مصطفی دلخواه ایمیر مصطفی
شادان آن کارون نہ اصرت شرکت کریں چون قبول و لفه او لفوح هر و کلمه و کلمه زور و کلمه و کلمه فوله از کس بالظیر شرکت کریں و کلمه
طه مصطفی دلخواه / دعوایش موافق دلخواه / دعوایش موافق دلخواه

Budur ki mahalle-i Mi'mârdan Ferhâd bin 'Abdullah meclis-i şer'da itirâf idüb mahalle-i mezbüreden 'A'ise bint-i 'Alâed-dîn işbu orta boylu elâ gözlü açık kaşlı işloveniyet ül-asl Ana veled-i Andreya nam cariyesin(!) yedi ay miğdâr 2) olmazdan evvel kirk gün mâlimden âzâd olsun diyûb beni ikrâra vekil eylemişdir didikde da'vâsına muvâfiğ Veli bin Muştâfa ve Memi bin Mehmed nâm müselmânlar edâ-i 3) şehâdet itdiklerinde ba'd et-tâdîl şehâdetleri hâyyiz-i kabûlde vâki' oldunda mahfil-i tevkîlde vekâlet-i mezbüreyi kabûl itdikde bi-ṭ-tâleb getti-sicil olundi.

Sûhûd ül-hâl: Hâcî Muştâfa bin Maḥmûd ve Osmân bin Muştâfa ve İbrâhîm bin Maḥmûd.²⁰

Prevod:

Ovo je: Ferhad b. Abdullah iz Mimar mahale izjavio je pred šerijatskim sudom da ga je Ajša, kćerka Alaeddina, iz spomenute mahale opunomočila da da izjavu: »Neka ova njena robinja, srednjeg rasta, svjetlo-plavih očiju, rastavljenih obrva, slovenačkog porijekla, po imenu Ana, kćerka Andreja, bude slobodna od mog imetka 40 dana prije isteka vremenskog roka od sedam mjeseci«. Nakon što su muslimani Veli b. Mustafa i Memi b. Mehmed posvjedočili shodno njegovoj izjavi i nakon što je njihovo svjedočenje razmatrano i prihvaćeno, spomenuta punomoć je prihvaćena pred sudom. Na zahtjev registrovano u sidžil.

Svjedoci čina: Hadži Mustafa b. Mahmud, i Osman b. Mustafa, i Ibrahim b. Mahmud.

¹⁹ Sidžil 2, str. 409, dok. br. 1.

²⁰ Na lijevoj margini, u produžetku prvog reda stoji: 'itk-nâme (dokument o oslobođanju).

Z u s a m m e n f a s s u n g

TÜRKISCHE URKUNDEN ÜBER SLOWENISCHE SKLAVEN IN SARAJEVO IM 16. JAHRHUNDERT

Veröffentlicht werden fünf türkische Urkunden aus zwei Kadi-amts-protokollen (*sicil.*), die unter den Nummern 2 und 129 in der Gazi Husrev-Begs Bibliothek in Sarajevo aufbewahrt werden. Die zu Freilassungsurkunden gehörenden Urkunden (*đzăd-nâme itk-nâme*) beziehen sich auf Sklaven slowenischen Ursprungs, die vor dem Scheriat-Gericht in Sarajevo befreit wurden. Die Urkunden stammen aus den Jahren 1557 und 1566. Die Abstammung der Sklaven ist bezeichnet mit den Ausdrücken *işloveniyet ül-aşl*, *üslöveniyet ül-aşl* für die Sklavinnen und *üslöveniyi ül-aşl* für den Sklaven. Es werden vier Sklavinnen: Fatime, Ne-fise, Dora und Ana und ein Sklave Mustafa befreit. Aus den Namen Fatime, Ne-fise und Mustafa geht hervor, daß die Sklaven schon zum Islam übergetreten waren, während die zwei Sklavinnen Dora und Ana noch ihre Konfession beibehalten hatten.

Die Arbeit ist ein Beitrag zum Problem der slowenisch-türkischen Beziehungen und noch besonders zu dem noch nicht genügend erforschten Problem des Sklaventums in einzelnen jugoslawischen Ländern.

Ali ste že poravnali letošnjo članarino za Zgodovinsko društvo za Slovenijo in naročnino na »Zgodovinski časopis«? Storite to čimprej in olajšajte delo društvenemu odboru in upravi revije!

*
* *

Ali ste že izpopolnili svojo zbirkо starejših letnikov »Zgodovinskega časopisa«? Potem ko je spomladi 1977 izšel ponatis prvega zvezka revije z letnico 1947, je bil septembra 1978 ponatisnjen tudi 17. letnik »Zgodovinskega časopisa« za leto 1963. Oba ponatisa in večina ostalih letnikov revije so na voljo pri upravi revije, na sedežu Zgodovinskega društva za Slovenijo, 61000 Ljubljana, Aškerčevega 12. Podrobne informacije o zalogi in cenah so objavljene v vsaki številki »Zgodovinskega časopisa«.

*
* *

Opozarjamо tudi na možnost prednaročila na ponatis vseh sedaj razprodanih starejših letnikov revije.